

Зміст

<i>Передмова до українського видання</i>	9
<i>Передмова</i>	15
СТРАТЕГІЧНА СЛАБКІСТЬ	19
Чому ми хибно розуміємо війну?	28
<i>Правило 1</i> Традиційна війна відійшла в минуле	40
<i>Правило 2</i> Інвестуйте в людей, а не в технології	56
<i>Правило 3</i> Немає війни або миру — вони завжди співіснують	70
<i>Правило 4</i> Завоювання умів і душ не працює	91
<i>Правило 5</i> Найкраща зброя стріляє не кулями	108
<i>Правило 6</i> Найманці знов у грі	118
<i>Правило 7</i> З'явилися нові типи світових сил	141
<i>Правило 8</i> Війни не завжди ведуться між державами	164
<i>Правило 9</i> Тіньові війни переважатимуть	184
<i>Правило 10</i> Перемоги взаємозамінні	204
Як перемагати в майбутньому	223
<i>Додаток</i> Тридцять шість китайських стратагем для ведення війни	232
<i>Подяки</i>	235
<i>Вибрана бібліографія</i>	237
<i>Примітки</i>	242

Передмова до українського видання

У 2022 році всі були українцями. Світ із жахом спостерігав, як росіяни розпочали блицкриг в Україні, ознаменувавши першу велику війну в Європі від часів Гітлера. Кремль, як і багато військових експертів на Заході, очікував, що виграє війну за лічені дні. Відставні американські генерали красувалися в ефірі телеканалів, як-от CNN і Fox, прогнозуючи, що Росія неминуче розіб'є Україну ще до п'ятниці. Колишній президент США Дональд Трамп похвалив Владіміра Путіна як «розумного» і дорікнув країнам НАТО як «не надто розумним». Більша частина світу сприймала перемогу Росії як трагічну, але неминучу.

А тоді Україна показала, на що вона здатна.

Україна показала міжнародній спільноті, як потрібно боротися з агресором — не оонівськими меморандумами, а жорсткою відсіччю — і цим здобула уми й душі всього світу. Бо як можна не підтримати Давида у двобої проти Голіафа? Незламний дух українського народу надихає всіх. Але для того, щоб дати здачі російському велетню, потрібен не лише дух, а й хитрість, відвага, воля ризикнути всім. Саме ці слова почали асоціюватися з українцями, і саме тому люди у всьому світі вивішують синьо-жовтий прапор на своїх домішках, офісах та автомобілях. Світ на боці України.

Російсько-українська війна також продемонструвала Нові правила війни і те, як воювати й перемагати проти сильніших армій у XXI столітті. Нових правил десять. Деякі з них давні, інші — нові, але всі вони формують війну зараз і в майбутньому.

Правило 1. Традиційна війна відійшла в минуле

«Традиційна війна» є одним із видів бойових дій — і Друга світова війна тому приклад, — але нині немає нічого більш нетрадиційного, ніж традиційна війна. З 1945 року лише 6 % війн були традиційними, а останні з них велися сорок років тому. Ніхто вже так не воює, бо це більше не дає перемоги — проте Росія спробувала. У лютому 2022 року вона розпочала першу за 35 років традиційну війну і зазнала поразки. Символом її стратегічної недолугості стала 64-кілометрова російська військова колона, яка в перші тижні війни застрягла на шляху до Києва. Ведення традиційної війни потребує надзвичайного рівня дисципліни, управління й організаційної єдності, а росіяни цього позбавлені. Війна була приречена на провал, а росіяни остаточно змінили свою тактику наприкінці березня, перейшовши до російської нетрадиційної війни, яку ми бачили в Грозному й Алеппо. Це стратегія терору. Це правило пояснює, чому традиційні війни сьогодні закінчуються невдачею, і підказує, що працює краще.

Правило 2. Інвестуйте в людей, а не в технології

Багато хто уявляє майбутню війну надзвичайно високотехнологічною, як у кінофраншизі «Термінатор». Але бойовий досвід високотехнологічних збройних сил після 1945 року був жалюгідним — вони регулярно програвали низькотехнологічним арміям. Франція зазнала поразки в Алжирі та Індокитаї, Велика Британія — у Палестині й на Кіпрі, СРСР — в Афганістані, Ізраїль — у Лівані, США — у В'єтнамі, Сомалі, Іраку й Афганістані, а Росія, схоже, нині в Україні. Кадри скромного українського трактора, який тягне російські танки з поля бою, говорять самі за себе. Це правило пояснює, чому найкраща технологія — це 15 сантиметрів між нашими вухами. Хитрість перемагає високотехнологічну грубу силу.

Правило 3. Немає війни або миру — вони завжди співіснують

Традиційні воїни розглядають війну як вагітність: вона або є, або її немає. Розумні супротивники використовують простір

між війною й миром задля своєї перемоги. У 2014 році Росія застосувала «зелених чоловічків», підрозділи спецназу й найманців на кшталт ПВК «Вагнер», щоб здійснити приховану окупацію на Сході України. Українці не дали себе надурити, але Захід дав. Для нього це не скидалося на традиційну війну, але й не було миром. Поки західні спецслужби все ще намагалися розібратися, що ж Росія робить на Донбасі, анексія Криму стала доконаним фактом. Це правило пояснює, чому не буває війни або миру, а тільки війна та мир. Від усвідомлення цієї різниці залежить стратегія перемоги.

Правило 4. Завоювання умів і душ не працює

Завоювання умів і душ місцевого населення не веде до перемоги, як хибно вважала більшість американських генералів в Афганістані й Іраку. І це одна з причин їхньої поразки. Упродовж В'єтнамської війни серед бійців спецназу Армії США побутувала приказка: «Якщо взяти їх за яйця, уми й душі теж будуть ваші». Таким є російський підхід до боротьби з повстанцями, і він передбачає масові вбивства цивільного населення та стирання міст із лиця землі. Саме це вони зробили з Чечнею, Сирією, а тепер і з Україною. Порушення прав людини та супутні втрати є не похибкою, а прикметою російської війни, про що свідчать Буча, Маріуполь та Ізюм. Це аморальний і огидний підхід, який використовували протягом усієї історії, нерідко успішно. Це правило пояснює, чому на війні насильство зазвичай ефективніше, ніж милосердя.

Правило 5. Найкраща зброя стріляє не кулями

«Бій точиться тут, мені потрібна зброя, а не евакуація». Це була одна з найбільш цитованих фраз під час російського вторгнення в Україну — слова зухвалого українського президента, який відмовився від пропозиції США залишити Київ. Справжня ця цитата чи ні — значення не має. Вона подіяла. Зброя почала надходити, і НАТО заворушилося вперше за 30 років. Україна успішно перетворила соціальні мережі й мему на зброю, легко обійшовши світового лідера з дезінформації — Росію. Правило № 4 говорить нам, що уми й душі не мають значення на низовому, тобто «тактичному», рівні війни. Та на глобальному, або «стратегічному», рівні завоювання

умів і душ є необхідною умовою перемоги. Український народ і влада разом ведуть успішну інформаційну війну, яка перетворила Росію на державу-парію, якої цурається навіть Китай. Що ще важливіше — це дало змогу зберегти інтерес Заходу до України, що привело до збільшення кількості зброї, боєприпасів, цінних розвідувальних даних, дипломатичної та народної підтримки. Це правило пояснює, чому в інформаційну добу інформація має більшу силу, ніж летальна зброя, і як саме нею ефективно користуватися.

Правило 6. Найманці знов у грі

Російські найманці, як-от ПВК «Вагнер», стали синонімом війни. З 2014 року ПВК «Вагнер» стала улюбленою зброєю Путіна, тому що вона дає Кремлю можливість правдоподібно заперечувати свою участь у разі провалу операцій, а росіяни таки провалюються. У 2018 році ПВК «Вагнер» зіткнулася із Силами спеціальних операцій США на сході Сирії та була знищена. І Москва, і Вашингтон вирішили знехтувати цим інцидентом, щоб не доводити до Третьої світової війни, ймовірність якої була б реальною, якби то були російські солдати, а не військові найманці. У 2022 році Україна знайшла спосіб, як розв'язати цю проблему: убити їх усіх. Отже, Євгеній Прігожин, олігарх, який володіє ПВК «Вагнером» та «Агентством інтернет-досліджень» (по суті, «фермою інтернет-тролів»), почав спустошувати в'язниці, заманювати росіян у «добровольці», вербувати бійців з Афганістану та вдаватися до інших відчайдушних заходів для поповнення лав гарматного м'яса Кремля. Найманці — друга найдавніша професія, і від них на війні великі проблеми. Це правило пояснює, у чому полягають ці проблеми, як найманці змінюють війну і як найкраще їх використовувати чи перемагати.

Правило 7. З'явилися нові типи світових сил

Це правило не стосується України тією самою мірою, як інших збройних конфліктів у світі, наприклад нарковійн у Латинській Америці, конфліктів в Африці, релігійних війн на Близькому Сході і в Південній Азії. Національні держави всюди здають позиції, і замінює їх новий клас світових сил — супербагатії. За даними Світового банку, зі 100 найбільших генераторів прибутку у світі

71 — це корпорації і лише 29 — держави. У людському вимірі 1 % найбагатших володіє 45 % світового багатства, а бідніша половина населення планети сукупно володіє менш ніж 1 %. Тепер, коли найманці повертаються, супербагатії можуть стати озброєними й дуже небезпечними. Вони можуть розпочати війну, щоб захистити свої міжнародні інтереси, так само, як це роблять держави. Колись ЕххонМобілі чи Ілон Маск зможуть мати власну армію. Насправді вони *вже* можуть, якщо захочуть. Це правило пояснює, як це докорінно змінить світовий порядок.

Правило 8. Війни не завжди ведуться між державами

Ще одне правило, яке менше стосується української боротьби, але зберігає свою важливість для решти світу. Коли супербагатії можуть набирати найманців, тоді вони можуть вести війну, неважливо, наскільки малу. Держави більше не будуть єдиними суб'єктами війни, а можуть навіть стати трофеєм. Уже сьогодні міжнародні наркокартелі воюють один з одним за вплив на вулицях Латинської Америки. Вони захоплюють країни, як-от Гватемалу, і називають їх «наркодержавами». Видобувні галузі, наприклад нафтові, газові та гірничі компанії, дедалі частіше звертаються до найманців, щоб захистити своїх людей, території та майно. Може, колись вони навіть воюватимуть одна з одною за нафтові родовища в слабких державах, які не здатні себе захистити чи мають корумпованих політиків, ласих до хабарів. Оскільки вогневу міць можна купити за гроші, супербагатії стають новим видом суперсил — а це віщує війни без держав. Це правило пояснює, якими будуть ці війни і які наслідки вони матимуть для міжнародних відносин.

Правило 9. Тіньові війни переважатимуть

Росія захопила Крим у 2014 році засобами тіньової війни — так здавалося міжнародній спільноті, але не Україні. В інформаційну добу можливість правдоподібного заперечення є більш вирішальним фактором, ніж військова міць на полі бою. Це загання війну в підпілля, де вона точиться в тіні. Тіньова війна дає агресорам змогу непомітно розпалювати конфлікти, здобуваючи перемогу ще до того, як жертва зрозуміє, що її атакувало. Росія, Іран й інші

довели тіньову війну до досконалості, і їхній приклад наслідують інші держави. Лівія — це одна суцільна тіньова війна: ніхто насправді не знає, хто саме перебуває на полі бою і за що воює. Тим часом Захід не розуміє природи тіньової війни, про що свідчить його млява реакція на дії Росії у 2014 році. Сучасним державам, зокрема Україні, необхідно відточувати своє вміння перемагати в тіньових війнах, і це правило пояснює, як саме цього досягти.

Правило 10. Перемоги взаємозамінні

Половина перемоги — це розуміння того, який вигляд вона має. І це правило пропонує Україні чудову стратегію для перемоги над Росією сьогодні — узяти на озброєння час. Мізки важливіші за грубу силу. До питання про мізки: згадайте Троянського коня та Давида проти Голіафа. До питання про грубу силу: згадайте Першу світову війну. Є багато способів «перемогти», і більшість із них не потребуватиме величезної армії, якщо ви маєте розум. Вам потрібна стратегія, яка використовує спосіб ведення війни вашого ворога проти нього самого, подібно до того, як боець джиу-джитсу використовує вагу свого суперника проти нього. Це правило пояснює, як вигравати в сучасних війнах.

Російсько-українська війна може скоро закінчитися, а може тривати роками. У будь-якому разі вона вже показала, який вигляд матимуть війни майбутнього, так само, як громадянська війна в Іспанії стала передвісником Другої світової. Україна може перемогти Росію так, як Давид переміг Голіафа. Існує багато способів перемагати, і хитрий стратег знає, як утілити їх у життя.

Доктор Шон Макфейт,
Вашингтон, округ Колумбія,
листопад 2022 року

Передмова

Страшно зустрітися віч-на-віч із ворогом, єдина мета якого — знищити тебе. Коли метою противника є хаос за всяку ціну, боротьба видається безнадійною.

Прибувши до Іраку у 2003 році, щоб очолити Об'єднане командування спеціальних операцій (JSOC), я на власні очі побачив зміну природи війни. За допомогою цілого парку начинених вибухівкою автомобілів та армії ревних фанатиків-самогубців «Аль-Каїда в Іраку» (АКІ) вразила більше цивільних цілей, ніж будь-яке інше терористичне угруповання в історії. Місця, які до того були священними — мечеті, базари та захищені зони для релігійних паломників, — зненацька опинилися на перших місцях у списку цілей АКІ.

У напівтінях нової війни Абу Мусаб аль-Заркаві перемагав нас, а точніше нас перемагало його бажання уникати будь-яких традиційних правил або порядків. Не завдяки задуму, а завдяки природним мутаціям АКІ стала неконтрольованою і неприборканою. Поки інші терористичні організації, зокрема (й особливо) ширша Аль-Каїда, діяли згідно з чіткими програмами й процедурами, АКІ досягала успіхів, тому що не мала таких кайданів. Заркаві прагнув занурити Ірак в анархічну руїну, байдуже якими шляхами та за яку ціну.

АКІ ніколи не мала труднощів із пошуком засобів посеред іракської анархії; насправді хаос тільки поповнював запаси угруповання. Вийшло так, що своїм рішенням розпустити Армію Іраку